

tartom annak a hangsúlyozását, hogy a tanítóságot a tanfolyammal kapcsolatban semmiféle anyagi megterhelésnek érnie nem szabad és nem lehet; vagyis a tanfolyamok ingyenesek. A szakelőadónak lehetőleg sokoldalúaknak kell lenniök, akik az iparművészeti szakmák többféleségét tudják a tanfolyam hallgatóinak előadni. A vezetésnek mindenesetre az Iparművészeti Társulat kezében kell maradnia, az irányítást, az előadandó anyagot, a minőségi színvonalat csak a társulat tarthatja nyilván és csakis a társulat jóváhagyásával volna előadóként alkalmazható helyi tanerő. Egy-egy tanfolyamot négyhetesnek gondolok, és pedig egy júliusit és egy augusztusit. A szükséges helyiségek minden városban az üres iskolai tantermekben, esetleg tornatermekben rendelkezésre állnak.

A tanfolyamokon a tanítóságnak előreláthatólag igen nagy része vesz részt és a felveendők számát limitálni nem is szabad. Szabolcsvármegyében többszáz tanító nyerhet iparművészeti kiképzést; kisebb vármegyékben megfelelőleg kevesebb.

A Székesfővárosban és Pestmegyében ugyanilyen elgondolás szerint jól megválasztott, centrális helyen fekvő iskolahelyiségekben, illetőleg járási székhelyeken volnának tartandók a tanfolyamok.

Az előadó képesített iparművész tanárok fizetésének kérdése megoldható, mert erre a célra az iskolán kívüli népoktatás alapja bizonyára meg fogja találni a módozatot.

Nincs az az eldugott község, nagyobb uradalom mezőgazdasági eselédállománya, tanyája, ahová a tanító vagy tanítónő el nem jutna, ahol ne toborozhatná össze az ő munkahadseregét, akik előtt ki ne fejthetné propagandáját és ahol a munka megindulásakor irányító tevékenységét ki ne fejthetné.

Száz iparművészeti képzett vagy teljesen kiképzett tanító vagy tanítónő már több ezer munkáskezet tud foglalkoztatni, lelkes buzdítása mellett hangsúlyozva a téli munkának jóvedelmezőségét is.

Tervezetem szinte végnélküli lehetőségeket nyújt a legjobb, legmagyarabb, legizlésebb munkák nagy tömegeinek készítése számára, de lehetőséget nyújt oly irányban is, hogy a sokhelyütt elmaradt izlésű vagy izléstelen szóttések és varrottasok, csipkék vagy hímzések helyett újonnan és színesebb, modernebb, keresettebb munkák készítésére serkentse népünket.

KÜZDELEM A KÉNYELMES ÉS IZLÉSES OTTHONÉRT

Írta: SZABLYA FRISCHAUF FERENC, a Magyar Iparművészet szerkesztője

Évszázadokra, sőt évezredekre kellene visszanyúlni, hogyha azt az emberi törekvési akaróknak ismertetni, melynek a ház, a lakás megszépítése volt a célja. De a minél kényelmesebb otthon megteremtésével sokkal rövidebb ideje törődik az emberiség. Az ember munkájának, pihenésének, társaséletének biztosítására célszerű bútorokra van szükségünk. Ez ma közhelynek látszik ugyan, pedig kétszáz éve sincs, hogy ezt az igazságot felfedezték. A nagyszerű paloták, a pompás termek és bútorok teljesen megfeleltek még a tizenhétedik és a korábbi századok életelveinek. Gondoljunk a versaillesi és egyéb palotákra, melyek tükrös, aranyozott termeinek gazdagsága csodálatot kelt a barokk nagy stílusa iránt, de közülünk senki sem tudna benne ma már örömteli életet élni.

A kényelmes bútor szülőföldje régebben is Anglia volt ugyan, de tulajdonképpen csak a tizenhétedik század második felében, amikor a vértelen forradalom után a polgári elem életelvei kezdenek érvényesülni, valósítják meg az angol berendező művészek az újkori lakás otthonos, meleg, kényelmes mivoltát. Sheraton és Heppelwhite érdeme, hogy az akkor uralkodó francia XVI. Lajos-stílust átgyúrták a kényelem, célszerűség jegyében és valami addig ismeretlen lakályosságot, meleget adtak a szobáknak. A pazarfényű, de hideg termekből — ahol a háló csak abban különbözött a társalgótól, hogy ágy is volt benne — lakást, otthonot teremtettek. Az ő koruk ismerte fel először, hogy a bútor

nemesak kerete, hanem szolgálja is az embernek és minden bútor megépítésénél az emberből kell kiindulnia, aki azt használni fogja.

Gyors és biztos volt az útja az angol befolyásnak mindenhová. Maguk a francia paloták is kénytelenek voltak meghódolni az új elveknek. Így létesül a ragyogó Nagy-Trianon mellett a kisebb, otthonias Petit-Trianon, ahol termek helyett már lakályos, rendeltetésüknek megfelelőbb szobákat találunk.

Bizonyos azonban, hogy a nagy angol lakásművészek terveinek lényegét, minél jobban eltávolodtak a szigetországtól időben és térben, annál inkább félreértették, annál kevesebb maradt meg az ülőbútorok testhezállóságából, az asztalok könnyű mozgékonyaságából, mely bútoraikat jellemezte.

A XIX. század folyamán újabb áramlatok, újabb divatok keletkeznek, melyek a kényelmet ugyan már nem negligálják teljesen, az ősi erények azonban feledésbe mennek, annyira, hogy a XIX. század vége felé a divatos romantika teljesen megfelelkezik még Angliában is a lakásberendezés egészséges elveiről. De ismét az angolok azok, akik a nagyipari produkció szurogátumainak légköréből igyekeznek átvezetni a lakásformákat a kézművészség szolidabb bázisára a régebbi korok becsületes műhelyszellemének értelmében. Ebből keletkezik az angol „new art” mozgalom, Morris és társainak szereplése. Sajnos azonban, amikor átment a csatornán és az „art nouveau”, a nálunk később

szeecesszió néven ismert mozgalom alakult ki belőle, torzképe lett az angol elindulásnak. A brüsszeli, párizsi és egyéb lakásokban, amelyekre oly büszkék voltak Van de Velde és társai, csupa szeszélyes vonal és kicsavarodott szerkezet ijesztgette a kényelem barátait. Egy jó kényelmes angol fotójobban biztosította a pihennivágyó ember kényelmét bármely forradalmasított bútornál.

Az ilyen elgaloppozások után azonban valahányszor szükségét érezték a lakások fejlődésében a felfrissülésnek, a tiszta levegőnek, szerenesére mindig a józan, egyszerű és kényelmes angol bútorok szolgáltatták a példát. A németeknél, ahol az úgynevezett szeecessziós divatot talán a legmesszebbmenő konzekvenciáig fejlesztették, Muthesius, Troost és társaik voltak azok, akik visszatértek az angol „home“ egészségesebb taja-lára. Sajnos, ezek az egyszerű elvek minduntalan elsorvadnak a kontinens jelszavakkal telített légkörében, a folyton felújuló formalizmusban. A mester-ségbeli tudás, az anyag és technikájának pontos ismerete bizony legtöbbször az iparművészeti virtuó-zságnak áldozatai. A szeecessziós idők túlzott, de legjellemzőbb kritikája a „Simplicissimus“, című lapban hangzott el, mikor egynéhány széket ábrá-zolt és alája írja: egy szék, melyet X nevű művész „megálmodott“, egy szék, melyet Y nevű művész „átélt“ és végül egy szék, melyet egy Lemke nevű asztalos készített, amelyen ülni is lehet.

Sohasem szabad (még az angol hagyományok tiszteletéből sem) merev dogmát kifejleszteni. Mindig a lényegét, az okos és praktikus szerkezet törvényeit, a használhatóság, a célszerűség gyakorlati elveit kell a lakásban, a bútorban alkalmazni.

Minden mozgalomban van valami szuggesztív hatás, mely természetesen a fiatal nemzedékre

gyakorol ellenállhatatlan erőt. Nem lehet azonban a természetesen és okszerűen fejlődött, nem holmi ötletből származott régi bútorformákat a „minden-áron újat“ elvéért a fejük tetejére állítani. Viszont nem szabad sohasem elsiklani egy mozgalom hullámverése felett egyszerű kézlegyintéssel. Minden mozgalom hoz valamit, ami érték marad. A szeecessziós mozgalom a modern lakásban realizálta azt, hogy az egyes művészeti ágak a régebbi korok mintájára ismét összedolgoztak. Nálunk a „KÉVE“ művészegyesület igyekezett annakidején az inter-iőrös kiállításain a „Gesamtkunst“-nak ezt a szép palántáját fejleszteni, amikor képző- és iparművészetet együttesen állított ki.

Az előbb ismertetett angol bútor kényelemelve, azt hiszem, dacosan állja az idők próbáját. Az új tárgyilagosság, mely csak a címében domborítja ki jobban a célszerűség gondolatát és sajnos, kevésbé az alkotásaiban, nagyon sok esetben ugyancsak formalizmusba fulladt. Itt is úgy tetszik, hogy az egyes jelszavak és azok hű követése fontosabb, mint maga a kiindulópont, a tárgyilagosság. A ma divatos kizárólagos vízszintes tagozás szintén ilyen merevítő dogma, melyre az elfogult építész, bútortervező egyaránt esküszik s közben megesik, hogy megfélekedzik a tényleges célszerűségi követelményekről, a ma emberének szükségleteiről. A mai korszellemnek egy érdekes kilengése az is, hogy oly művészi álmokképek jelennek meg a rajz-asztalon, a terveken, amelyek egy jövő nemzedék életének szükségleteihez akarnak már igazodni, csak éppen a jelen polgári élet valóságai hiá-nyoznak a zseniális elgondolásokból.

Ezért tartjuk mi a józan fejlődést a haladás-ban zsinórmértéknek. Az ember helyesen értelme-zett kényelme, a derűs, szép és meleg otthon: ez az igazi cél, a népjólét igazi álma.

A MAGYAROS IRÁNY ÚTJAI

Írta: SZABLYA JÁNOS, az O. M. Iparművészeti Társulat ügyvezető alelnöke

Ha a huszadik század első harmadának nagy katasztrófáját meg akarjuk érteni, akkor alapjában véve az 1790-es esztendőben kitört francia forradalomig kell visszamennünk.

Ennek a forradalomnak egyik legsajátosabb és legsajnálatosabb kísérőjelensége az volt, hogy mindent pusztítani igyekezett, ami az előző év-századokban, évezredekben hagyomány és ennek keretében értékes kincs volt az európai kontinensen lakó emberek szemében.

Valóban érdekes, ha az ember 145 esztendő távlatából figyeli az eseményeket, hogy a forradalmi eszmék — amelyekben természetesen volt jó elem és sok-sok idealizmus is — a közel másfélévszázados „fejlődés“ után, korlátlan terjedésük követ-keztében, milyen nagy torzulást idéztek elő az állami, társadalmi, gazdasági és kulturális életben.

A XIX. század telítve van a folytonos forradal-makra való törekvéssel és a kontinens történetében kevés időszakot ismerünk, amely a szétesésnek, az

élet diszharmonijának olyan megdöbbentő képét tudná adni, mint a XX. század első harmada.

Ebben a feneketlen politikai és társadalmi zűr-zavarban azonban mindinkább közóhajtá válik a rendezettebb, nyugodtabb idők eljövetele, amely az évezredek által szentesített szigorú kritikai biztosítékok kifogástalan működését tartja az igazi fejlődés legfőbb zálogának.

A kozmopolitikus irány nálunk Magyarországon sem várthat sokáig magára. Amidőn 1790-ben Budán az országgyűlés összeül, a királyi hatalmat a francia forradalom mintájára igyekeznek szűkebb határok közé szorítani. A mozgalom — mondja Szekfű Gyula — „a nemzeti fellángolásnak tüzeben ment végbe, mely utólag görögtűznek bizo-nyult“.

„Görögtűz!“ Mennyi bajt, mennyi szenvedést jelentett már ez a szó a magyarságnak. Milyen nagy szerepet játszik ez a fogalom az 1848-as és az